

AZ ORVOSNŐK TÖRTÉNETÉBŐL.

Írta: DR. STEINBERGER SAROLTA.

(Befejezés.)

A salernói nagyfontosságú orvosi iskola, mely a X-ik századtól a XIII-ik századig igen nagy hírre tett szert, tanítványai közé épügy felvette a nőket, mint a férfiakat.

Egy Atticába való barát, Vitai Orderik munkájának 3-ik könyvében egy Malacorona nevű nőről tesz említést, kihez hasonló képességű nem akadt a salernói iskolában.

A híres Trotula életrajzát és tudományos munkáit Renzi nápolyi orvos ismerteti.

Ez időben sok nő űzött még orvosi gyakorlatot Salernóban és közülök többen tudományos munkákkal gazdagították az orvosi irodalmat.

De menjünk innen most észak felé a Duna és Visztula partjaira, hol a germánok és szlávok bukkantak fel.

A primitív germánoknál azt találjuk, hogy az aszszony egyenjogú a férfival; a szociális egyenlőség révén papnők is lehettek a nők, ami egyszersmind orvosi működésükről is tanúságot tesz. Ami az általános műveltséget illeti, a nők nagyrészt felette állottak a férfiaknak, mert a germánok azt tartották, hogy a műveltség elasszonyosítja a férfiakat. Épen azért sok nőre akadunk, kik behatóbban foglalkoztak az orvosi tudománnyal.

Német medikáról Bauer tesz említést az „Urkunden zur heiligen Archäologie“ című munkájában.

Klaszikus városa a német orvosnőknek a Majna melletti Frankfurt. 1389-1497-ig az archívumok 15 orvosnőt jeleznek, kik közül 3 szemész; sokan zsidók közülük.

A középkorban egyébként egész Közép-Európában igen elterjedt volt az orvosnők szereplése. De haladjunk tovább az újkor felé és akkor azt találjuk, hogy az újkor kevésbé türelmes az orvosnőkkel szemben, mint a középkor. A újkorban azok, kik a régiek tudományos működéseit folytatják, gyakran viseltetnek ellenséges indulattal a szellemi munkával foglalkozó nők iránt, vagy legalább is igyekeznek őket nevetségessé tenni. E változás oka az egyes országokban különböző, általában azonban a főindokot az egyetemek harca, továbbá a kormány részéről a szakkonkurrenciát illetőleg a férfiaknak biztosított protekción képezte. Ennek következtében aztán a XVI. századtól kezdve egyre kevesebb az orvosnők száma. Kivételt e tekintetben csupán egy ország képez és ez Olaszország.

Olaszország intellektuális története közvetlen az ó-korhoz fűződik és egészen a XIX. századig ő áll a civilizáció élén, és miután ez folytatása az ó-kori görög-római civilizációnak: természetesen a nők nevelése a

felsőbb körökben teljesen egyenlő a férfiéval. És így nem meglepő, hogy a XIII. és XIV. századokban nagy az orvosnők száma Itáliában.

Renzi több diplomára akadt, melyek a sebészet gyakorlására jogosítják a nőket,

A bolognai egyetemnek egy egész sorozat nő-professzora volt.

A XII. században egy Dotta nevű nő a jogi fakultáson tart előadásokat. A XIV. században két testvér, Andrea Bettina és Novella a jog törvényeit adják elő. Novella korának egyik leghíresebb asszonya volt, ki nemcsak jogi, hanem filozófiai ismeretekkel is bírt. A renaissance idejében pedig Bocchi Dorothea a morálfilozófia és a praktikus orvosi tudományok tanára volt. Sok elismeréssel ír róla Hilarión de Costa, és elmondja, hogy messziről jöttek el az emberek e nő előadásaira és csodálták nagy tehetségét.

A renaissance idejében főleg a literatúrát s klasszikus tudományokat művelték, s ezért e korszakban még Olaszországban is kevés az orvosnő.

Csak később, a XVIII. században, mikor a természet-tudományok és ezzel együtt az orvosi tudomány művelése is nagyobb lendületet vett, találkozzunk ismét több olasz orvosnővel. Leghíresebb köztük Manzolini Anna, leánynevén Morandi, kinek munkái olyan anatómiai ismereteket árulnak el, melyekkel korának legnagyobb anatómusai sem dicsekedhettek. Manzolini Anna a bolognai egyetemen előbb tanársegéd volt, majd az anatómia professzora lett. Híre egész Európát bejárta, Milano, London, Pétervár meghívták őt egyetemeikre; de ő mind visszautasította e meghívásokat, mert csak hazájáért kívánt dolgozni. A XVIII században még öt nő-professzora volt a bolognai egyetemnek.

Firenzében Petracini Mária 1780-ban kapott doktori címet. És végül még Della Donna Mária orvosnőt kell megemlítenem, kinek az orvosi tudományban elért érdemeit Napoleon – ki 1802-ben Bolognán átutazva e nővel megismerkedett – annyira méltányolta, hogy szülészeti tanszéket állított fel számára, mit Dalle Donna Mária haláláig 1842-ig nagy tudással és kiváló ékesszólással töltött be.

Ilyen fényes eredményeket értek el az orvosnők Itáliában, nagyban hozzájárulva az orvostudományok haladásához kezdve a középkortól egészen napjainkig.

A többi országok, ha nem is követték egészen Italia példáját az orvosnőkkel szemben, azért találkozzunk orvosnőkkel másutt is, pl. Spanyolországban.

A XV. és XVI. században Olaszország után Spanyolország játszotta a legnagyobb szerepet. A renaissance óta egész a XVII. század első negyedéig a minden irányú kiváló talentumoknak oly nagy a száma Spanyolországban, hogy e tekintetben egyetlen nemzet sem hasonlítható vele össze. Spanyolország ebbéli nagyságát a castíliai Izabella tapasztalatának és intelligenciájának köszönheti, ő a megalapítója a spanyol uralomnak és országának legképzettebb hölgye.

De már Izabella előtt is voltak nők, kik a tudományoknak szentelték idejüket. Így Donna Beatrix Galindo a salamancai egyetem latin és filozófia tanára. Még többeket is említhetnék, de hogy az orvosi tudomány határán belül maradjunk, Chinchon grófnőt kell megemlítenem, kinek gyógyszerkincsünk a chinin ismeretét és

használatát köszönheti. Chinchon grófnő emlékére kapta e gyógyszer a chinin nevet.

Képzettsége által szintén helyet érdemel az orvosi tudomány történetében Labuco Olíva, kinek nagy hírű könyve: „Új filozófia” címen az orvosi tudomány újjáalakítását tűzte ki célul, az emberről alkotott ismeretek radikális reformálása útján.

Mások a viszonyok azonban Franciaországban, hol a XVI. században nem volt nő, ki az orvosi tudománnyal foglalkozott volna. A párisi fakultás ugyanis hosszas küzdelem után kiúzta a nőket Aesculap templomaiból. Ekkor kezdődik meg a nők lealacsonyítása Franciaországban. Teljes bukásukat pedig a renaissance idejében kezdték meg. A XVII. században a nők oktatását illetőleg teljes dekadencia állott be és így az érdeklődés a tudományok iránt meglehetősen csökkent. Változás e téren csak a XVIII században állott be, mikor a nők engedélyt nyertek kollégiumok látogatására.

Ez időben élt Lazardiere kisasszony, ki nagy tudással a francia monarchia theóriáját állította össze; Chatelet asszony asztronómiai és matematikai tanulmányokat írt. A XVIII-ik század legjobb anatómusának Madame de Stael Delaunay van elismerve. Ugyancsak kivált anatómiai ismeretei révén Biherou kisasszony, Madame Genevieve Charlotte d'Arcoixville, anatómia, história, kémia, fizika és orvosi tudományokkal foglalkozott. Még Madame Neckert kell megemlítenem, ki a francia kórházakat reformálta. Az ő könyve mutatott rá először amaz akkor dívó borzalmas állapotokra, hogy több beteg felhalmozása egy közös ágyban, elhanyagoltan, rossz levegőben mily káros és ő követelte először a tisztaságot, jó levegőt és gondos ápolást a kórházaktól.

A többi országokat vizsgálgatva, azt találjuk, hogy a német orvosnők története hasonlít egy kissé a francia orvosnőkéhez, a mennyiben a német orvosnők is eltűnnek az újkorban.

A XVI. és XVII századok rettenetes háborúi jelentékenyen alászállították Németország intellektuális nivóját és ez gyakorolhatott ily szomorú befolyást a német nők törekvésére.

Hisz ha a hivatásos orvosnők el is tűntek, azért mégis akadtak német nők, kik az orvosi tudományokkal foglalkoztak, még pedig a legmagasabb körökben. Így Anna Sophia, kir. hercegnő kertjében gyógyhatású növényeket termesztett és azokból orvosságokat készített, majd gyógyszerértárt nyitott Drezdában. Továbbá Eleonóra Mária Rozália hercegnő, kinek könyve a betegek táplálásáról és a diétáról több kiadást ért meg. A német historikusok és bibliográfusok még sok orvosi ismerettel bíró nőt említenek.

1754-ben azonban már megjelenik az első hivatásos orvosnő, Eisleben Dorottya, született Leporin asszony. kik nagy ünnepek között avattak doktorrá a hallei egyetemen.

Angliában az új korban V. Henriknek egy törvénye börtönnel való fenyegetés mellett tiltotta meg a nőknek az orvosi gyakorlatot. Ennek dacára voltak nők, kik az orvosi tudományban nemcsak jártassággal bírták hanem ki is tűntek. Hogy csak egy párt említsünk közülük: Halket Anna. Kent Erzsébet, Bowler Katharina, Lady Montaguestb. Lengyelországnak

a XVIII. században több kiváló nőt közöl, különösen Amse Halpik érdemel megemléítést, ki mint korának jeles szemésze, nagy hírré tett szert. Igen érdekes, mozgalmas és változatos élete volt e nőnek, melynek részletezése azonban nem tartozik ide, csupán azt említem meg róla, hogy egy ízben Magyarországon átutazva, ő kezelte és gyógyította ki Rákóczi József herceget tüdőbántalmából.

Az újkor orvosnőinek sorozatát Halpiknéval le is zárhatjuk.

Utána a forradalomnak és a XIX. századnak nagyon komplikált időszaka következik.

A nők ébredése a nagy forradalom alatt, bármily mulékony is volt az, igen fontos következményeket vont maga után. A forradalom adta meg az impulzust a haladásra egész Európában. A szabadság, melyet hirdetett, dacára kihágásainak és hullámszásainak, nagy előnyöket hozott.

A forradalom mozgalmas ideje után, valamint a XIX. század első felében az orvosnők kérdése csak ritkán fordul elő. Mindazonáltal akadtak nők, kik tehetségük szerint hozzájárultak az orvosi tudomány kiszélesítéséhez. Ilyen nő mindjárt Mme Lachapelle Lujza Mária, ki Parisban a „Hotel Dieu” szülészeti osztályának volt vezetője. 1795-ben a hatóság az ő tanácsai szerint építtetett kórházat, amely egyszersmind bábaképző intézet is volt. Az oktatás praktikus részét Mme Lachapelle vezette. Hosszú tapasztalata képessé tette a leghíresebb theoretikus professzorokkal való vitatkozásra. Bandeloque professzor, ő jó ítélő, bámulta, hogy mily nagy lélekjelenléttel bíró kitűnő operatőr volt Mme Lachapelle. 1819-ben a kórházak orvosi és sebészi évkönyvében közölte megfigyeléseit. Két évvel később adta ki legkiválóbb munkáját: „Szülészek gyakorlása, memoirok és válogatott megfigyelések” címen. Könyve nagy befolyást gyakorolt. Liebold igen elismerően nyilatkozik róla.

E híres nő mellé kell sorolnunk Mme Boivint, kinek tudományos munkái közül: „A szülészeti művészet memorialja” című több kiadást ért meg. 1818-ban a párisi orvosi társulat egyik tudományos kérdését Mme Borvin oldotta meg sikeresen és ezért ezüst érmet kapott. A marburgi egyetem méltányolva tudományos érdemeit, „honoris causa” megadta neki a doktori címet.

Németországban a XIX. század első felében Siebold Josephina Regina nyer a giesseni egyetemen doktori címet. Leánya szintén orvosnő.

Frei Terézt Darmstadtban avatják doktorrá stb.

Még csak a lengyel Colomb Máriával akarom önöket megismertetni, kinek nagy érdeme, hogy a hidrottherapia, a vízgyógyászat tudományos időszakát megnyitotta. 1850-ben Görbersdorfban hidrottherapiai intézetet nyitott és könyvet írt Priessnitz Vincéről, kinek asszisztense volt Gräfenbergben. „A vízgyógykúra jogosultsága” című brosúrájában bebizonyította, hogy a hidrottherapia jogosan szerepel a gyógyító eljárások között. Müller, századának legnagyobb fiziológusa, elismeri, hogy Colomb Máriának köszönhető a hidrottherapia tudományos nivóra való emelése.

Mielőtt végleg befejezném e sorozatot, még egy magyar nőről, gróf Zay Máriáról akarok említést tenni, ki ugyancsak nagy hírré tett szert orvosi ismeretei révén.

Nagyon megbővülne ez az értekezés, ha a XIX. század második felének, azaz a legújabb kor orvosnőinek történetéről, valamint nagy érdemeket szerzett híres orvosnőiről is megemlékezni akarnék. De azt hiszem, főleg is lenne ezzel előhozakodnom, hiszen ezek közelmúlt események és így bizonyára még emlékezetben vannak. Ismeretes, hogy Európa országainak egyetemei kisebb-nagyobb küzdelem után egymásután nyitották meg kapuikat a nők számára és ma nincs művelt állam úgy az ó-, mint az újvilágban, hol az orvosnők áldásos működésüket ne gyakorolhatnák az emberiség és a tudomány nagy hasznára.